

EDUSKUNNALLE

Asia: Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle (HE 230/2014 vp) eräiden hallintoasioiden muutoksenhakusäännösten tarkistamisesta

Viite: Lakivaliokunnan lausuntopyyntö 27.11.2014

Pyydettyä lausuntona Suomen Tuomariliitto ry esittää kunnioittavasti seuraavaa.

Yleistä

Ehdotetut muutokset koskevat hallintoasioiden muutoksenhakusäännöksiä siten, että oikaisuvaatimus olisi entistä laajemmin muutoksenhaun ensi vaihe, jolloin hallintotuomioistuimeen saa valittaa vasta oikaisuvaatimukseen annetusta päätöksestä. Lisäksi esityksessä ehdotetaan valituslupasääntelyn soveltamisalan laajentamista uusiin asiaryhmiin valitettaessa hallinto-oikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Esityksen keskeinen tavoite on tehostaa ja nopeuttaa oikeussuojan antamista hallintoasioissa sekä kehittää korkeimman hallinto-oikeuden roolia hallintoa ja hallintolainkäyttöä linjaratkaisuun ohjaavaan tuomioistuimen toimintaan. Ehdotus on laaja ja koskee kaikkiaan 178 lakia. Tuomariliitto arvioi lausunnossaan asian laajuuden vuoksi yksityiskohtaisemmin hallintolainkäyttölakiin ja hallintolakiin ehdotettuja muutoksia ja oikeusturvaa yleisesti koskevia ehdotuksia.

Suomen perustuslaissa (21 §) ja Euroopan ihmisoikeussopimuksessa (6(1) artikla) on turvattu oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivästystä tuomioistuimessa. Muutoksenhakuoikeus samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin taakeet turvataan lailla. Euroopan ihmisoikeus-oikeustuomioistuin on ratkaisukäytännössään korostanut oikeusturvan saatavuutta ja tehokkuutta. Oikeudenkäynnin viivytyksettömyydestä on muodostunut tärkeä osa oikeusturvaa. Ehdotuksen tavoitteena on saada muutoksenhaku asian varhaiseen käsittelyvaiheeseen. Tämä lyhentäisi muutoksenhaun kokonaiskestoa ja parantaisi hallintotuomioistuimen toimintaedellytyksiä. Tuomariliitto pitää perusteltuna ehdotettua oikaisuvaatimuksen käyttöalan laajentamista.

Tuomariliitto arvioi kuten esityksessä on todettu, että tavoite muutoksenhaun keskittämistä oikaisuvaatimusvaiheeseen on perusteltu asiaryhmissä, joissa tyypillisesti ei ole kysymys monimutkaisesta laintulkinnasta ja jotka ovat pääasiallisesti massaluonteisia. Vaativaa oikeudellista harkintaa vaativissa ja kiireellisissä asiaryhmissä muutoksenhaku suoraan hallinto-oikeuksiin on perusteltu, ja oikaisuvaiheen voisi arvioida lähinnä pitkittävän asian käsittelyä. On tärkeää, että jo oikaisuvaatimusvaiheessa käsitellään laintulkinnallisesti yksinkertaiset asiat ja sellaiset asiat, joissa tyypillisesti esitetään uutta, päätökseen vaikuttavaa selvitystä. Tällöin on mahdollista, että hallintotuomioistuimille vapautuu resursseja oikeudellisesti vaativampaan työhön. Perusteltu päätös ei kuitenkaan sinänsä välttämättä vähennä tarvetta valittaa. Tuomariliitto toteaa, että tehokkaampi keino valitusten vähentämiseen saattaakin olla riittävän suuruisen oikeudenkäyntimaksun periminen.

Ehdotuksessa on mainittu, että autoveroja, joukkoliikennettä, verotusta, asevelvollisuutta ja ajoneuvojen siirtämistä koskevista oikaisupäätöksistä valitetaan vain harvoin hallinto-oikeuteen. Tämän kaltaisissa asiaryhmissä oikaisuvaatimusmenettelyn laajempi käyttöönotto on suotavaa. Esityksessä ei ole arvioitu sitä, miten oikaisumenettely on vaikuttanut valitusten määrään toimeentulotukiasioissa, joka on merkittävä asiaryhmä hallinto-oikeuksissa.

Tuomariliitto kannattaa valituslupasääntelyn soveltamisalan laajentamista koskevia ehdotuksia. Ehdotetun valituslupajärjestelmän laajentamisen osalta Tuomariliitto kiinnittää huomiota siihen, että valituslupa-

kynnykset ovat erilaisia sosiaalihuoltolaissa (vain prejudikaattiperuste) ja hallintolainkäyttölaissa. Nyt puheena olevaan lakikokonaisuuteen ei sisälly toimeentulotuesta annetun lain muuttaminen, ja se on parhailaan uudistettavana toisessa yhteydessä. Sen sijaan uudistettavaksi ehdotetun sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen muutoksenhakua koskevien ehdotuksen yksityiskohtaisten perusteluissa on todettu, että valituslupa myönnettäisiin kuitenkin hallintolainkäyttölain 13 §:n yleissäännöksestä poiketen vain ennakkopäätösperusteella ja että tämä vastaisi voimassa olevaa sosiaalihuoltolain 49 §:n 3 momentin säännöstä. Tuomariliiton käsityksen mukaan ainakin painavalla syyllä valituslupaperusteena voisi olla merkitystä niissä asioissa, jotka nykyisin kuuluvat sosiaalihuoltolain mukaisen erityissäännöksen piiriin.

Sosiaali- ja terveysministeriössä valmisteltavana olevassa toimeentulotukilain muutosesityksessä (Perustoimeentulotuen siirtäminen Kansaneläkelaitoksen hoidettavaksi, STM085:00/2014) toimeentulotukilakiin ehdotettuja muutossäännöksiä ja toimeentulotukilain takaisinperintäsäännöksiä voisi muutenkin olla perusteltua tarkastella samassa yhteydessä.

Tuomariliitto pitää kannatettavana hallintolainkäyttölakiin ehdotettua informatiivista yleissäännöstä, josta ilmeni, että hallintotuomioistuin voi tutkia vain, onko päätös lainvastainen, sekä ehdotettua säännöstä täytäntöönpano-oikeuden rajoittamisesta tilanteissa, joissa valitus kävisi täytäntöönpanon johdosta hyödyttömäksi. Tuomariliitolla ei ole huomautettavaa ehdotuksesta kantelun tai purun rajoittamisesta lähtökohtaisesti yhteen kertaan samassa asiassa korkeimmassa hallinto-oikeudessa eikä valitusten hajauttamiseen useaan hallinto-oikeuteen.

Tuomariliitto toteaa, että hallituksen esityksen mukaan on tarkoitus selvittää edellytykset ottaa korkeimmassa hallinto-oikeudessa käyttöön valituslupajärjestelmä muutoksenhaussa lasten tahdonvastaista huostaanottoa ja sijaishuoltoon määräämistä koskevaan hallinto-oikeuden päätökseen. Tuomariliitto toteaa, että sanotut asiat vahvistetaan hallinto-oikeudessa, joka ei siis toimi näissä asioissa muutoksenhakuelimellä, jolloin valituslupamenettelyn myötä jäisi toteutumatta perustuslailla ja Euroopan ihmisoikeussopimuksessakin turvattu oikeus muutoksenhakuun. Tuomariliitto pitää ensiarvoisen tärkeänä, että tämä kysymys selvitetään jatkovalmistelussa huolellisesti.

Tuomariliitto toteaa, että esityksessä ei ole tarkemmin arvioitu sitä, mikä vaikutus ehdotuksella ministeriöiden hallintopäätöksistä tehtävien valitusten käsittelyn siirtämisestä hallinto-oikeuksiin on erityisesti Helsingin hallinto-oikeuden työmäärään. Ehdotetulla muutoksella voi Tuomariliiton näkemyksen mukaan olla merkitystä hallinto-oikeuksien resurssien tarpeeseen.

Lausunnon valmistelusta ovat vastanneet hallinto-oikeussihteeri Teija Orjala-Heikkinen ja hallinto-oikeustuomari Jaana Hemminki.

Suomen Tuomariliitto

Puheenjohtaja Aki Rasilainen